ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 5ης Μαΐου 2011 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-201/10 και C-202/10,

με αντικείμενο αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, τις οποίες υπέβαλε το Finanzgericht Hamburg (Γερμανία) με αποφάσεις της 12ης Φεβρουαρίου 2010, οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 26 Απριλίου 2010, στο πλαίσιο των δικών

Ze Fu Fleischhandel GmbH (C-201/10),

Vion Trading GmbH (C-202/10),

κατά

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann, L. Bay Larsen, C. Toader (εισηγήτρια) και A. Prechal, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: E. Sharpston
γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 16ης Φεβρουαρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Ze Fu Fleischhandel GmbH, εκπροσωπούμενη από τον D. Ehle, Rechtsanwalt,

— η Vion Trading GmbH, εκπροσωπούμενη από τους K. Landry και G. Schwendinger, Rechtsanwälte,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον G. von Rintelen και την M. Vollkommer,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε την γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Οι αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 312, σ. 1), και των αρχών της αναλογικότητας και της ασφαλείας δικαίου.

2 Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ των Ze Fu Fleischhandel GmbH και Vion Trading GmbH (στο εξής: προσφεύγουσες των κύριων δικών), αφενός, και του Hauptzollamt Hamburg-Jonas (στο εξής: Hauptzollamt), αφετέρου, με αντικείμενο την ανάκτηση επιστροφών κατά την εξαγωγή.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ενώσεως

3 Σύμφωνα με την τρίτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2988/95, «έχει [...] μεγάλη σημασία η καταπολέμηση των πράξεων σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Κοινοτήτων σε όλους τους τομείς».

4 Η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού προβλέπει:

«[οι συμπεριφορές] που στοιχειοθετούν παρατυπίες καθώς και τα αντίστοιχα διοικητικά μέτρα και οι κυρώσεις προβλέπονται σε τομεακούς κανόνες σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό».

5 Το άρθρο 1 του ίδιου κανονισμού ορίζει:

«1. Για την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων θεσπίζονται γενικοί κανόνες σχετικά με ομοιογενείς ελέγχους, καθώς και με διοικητικά μέτρα και κυρώσεις για τις παρατυπίες βάσει του κοινοτικού δικαίου.

2. Παρατυπία συνιστά κάθε παράβαση διατάξεως του κοινοτικού δικαίου που προκύπτει από πράξη ή παράλειψη ενός οικονομικού φορέα, με πραγματικό ή ενδεχόμενο αποτέλεσμα να ζημιωθεί ο γενικός προϋπολογισμός των Κοινοτήτων ή προϋπολογισμός διαχειριζόμενος από τις Κοινότητες, είτε με τη μείωση ή ματαίωση εσόδων που προέρχονται από ιδίους πόρους που εισπράττονται απευθείας για λογαριασμό της Κοινότητας, είτε με αδικαιολόγητη δαπάνη.»

6 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 3, του κανονισμού 2988/95 προβλέπει τα εξής:

«1. Η προθεσμία παραγραφής της διώξεως είναι τετραετής από τη διάπραξη της παρατυπίας που ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1. Ωστόσο, οι τομεακοί κανόνες μπορούν να προβλέπουν μικρότερη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη των τριών ετών.

Για τις διαρκείς ή επαναλαμβανόμενες παρατυπίες, η παραγραφή τρέχει από την ημέρα που έπαυσε η παρατυπία. […]

Η παραγραφή της διώξεως διακόπτεται από κάθε πράξη που φέρεται εις γνώσιν του ενδιαφερόμενου, προέρχεται από την αρμόδια αρχή και αποσκοπεί στη διερεύνηση ή τη δίωξη της παρατυπίας. Η προθεσμία παραγραφής αρχίζει και πάλι να τρέχει μετά από κάθε διακοπή της.

[...]

3. Τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια εφαρμογής προθεσμίας μεγαλύτερης από την προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 […]».

7 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 4, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε παρατυπία συνεπάγεται, κατά γενικό κανόνα, την αφαίρεση του αδικαιολογήτως αποκτηθέντος οφέλους:

— με την υποχρέωση καταβολής των οφειλομένων ή επιστροφής των αδικαιολογήτως εισπραχθέντων ποσών,

[…]

4. Τα μέτρα του παρόντος άρθρου δεν θεωρούνται κυρώσεις.»

Το εθνικό δίκαιο

8 Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το Finanzgericht Hamburg, κατά την ημερομηνία που έλαβαν χώρα τα πραγματικά περιστατικά στις υποθέσεις των κυρίων δικών, δεν υφίστατο στη Γερμανία καμία ειδική διάταξη αφορώσα τις εφαρμοστέες επί διαφορών διοικητικής φύσεως προθεσμίες παραγραφής αξιώσεων σχετικών με αχρεωστήτως χορηγηθέντα οφέλη. Πάντως, τόσο η γερμανική διοίκηση όσο και τα γερμανικά δικαστήρια εφήρμοσαν «κατ' αναλογία» την τριακονταετή παραγραφή του κοινού δικαίου, όπως προβλέπει το άρθρο 195 του γερμανικού αστικού κώδικα (Bürgerliches Gesetzbuch, στο εξής: BGB). Ωστόσο, από το έτος 2002 η κατά το κοινό δίκαιο προθεσμία παραγραφής κατέστη, κατ' αρχήν, τριετής.

Οι διαφορές των κυρίων δικών και η διαδικασία υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-278/07 έως C-280/07

9 Κατά τη διάρκεια του έτους 1993, οι προσφεύγουσες των κυρίων δικών προέβησαν στον εκτελωνισμό βοείου κρέατος προκειμένου να το εξαγάγουν στην Ιορδανία, έτυχαν δε, κατόπιν αιτήσεώς τους, για τον λόγο αυτό επιστροφών κατά την εξαγωγή. Κατόπιν ελέγχων που διενεργήθηκαν στις αρχές του έτους 1998, απεκαλύφθη ότι τα επίδικα φορτία είχαν αποσταλεί στην πραγματικότητα στο Ιράκ στο πλαίσιο διαδικασιών διαμετακομίσεως ή επανεξαγωγής.

10 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Hauptzollamt αξίωσε, με αποφάσεις της 13ης Οκτωβρίου 1999, την απόδοση των επίδικων επιστροφών κατά την εξαγωγή.

11 Οι προσφεύγουσες των κυρίων δικών, καθώς και οι Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co, άσκησαν ενώπιον του Finanzgericht Hamburg προσφυγές κατά των ως άνω αποφάσεων. Με την από 21 Απριλίου 2005 απόφασή του, το τελευταίο δέχθηκε τις προσφυγές με το σκεπτικό ότι οι επίδικες επιστροφές προσέκρουαν στον περί παραγραφής κανόνα του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, καθόσον αναζητήθηκαν μετά την παρέλευση τετραετίας από την πραγματοποίηση των επίδικων εξαγωγών.

12 Κατά των αποφάσεων αυτών του Finanzgericht, το Hauptzollamt άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesfinanzhof.

13 Διαπιστώνοντας, μεταξύ άλλων, ότι οι προβαλλόμενες παρατυπίες αφορούν χρονική περίοδο προγενέστερη της εκδόσεως του κανονισμού 2988/95, το Bundesfinanzhof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα, τα οποία ταυτίζονται στις τρεις υποθέσεις C-278/07 έως C-280/07:

«1) Πρέπει η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 2988/95 […] να ισχύει και στην περίπτωση που διαπράχθηκε ή τερματίστηκε μια παρατυπία πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω κανονισμού;

2) Μπορεί η προβλεπόμενη από την ως άνω διάταξη προθεσμία παραγραφής να ισχύει εν γένει και επί διοικητικών μέτρων όπως είναι η λόγω παρατυπιών [ανάκτηση] χορηγηθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στα ερωτήματα αυτά:

3) Μπορεί να ισχύει σε κράτος μέλος μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 […] στην περίπτωση που αυτή η μεγαλύτερη προθεσμία προβλεπόταν ήδη από το δίκαιο του κράτους μέλους πριν από την έκδοση του ως άνω κανονισμού; Μπορεί αυτή η μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής να ισχύει και στην περίπτωση που δεν προβλεπόταν από ειδική ρύθμιση περί [ανακτήσεως] επιστροφών κατά την εξαγωγή ή περί διοικητικών μέτρων εν γένει, αλλά απέρρεε από γενική ρύθμιση (του κοινού δικαίου) του οικείου κράτους μέλους που καλύπτει όλες τις μη ειδικώς ρυθμιζόμενες περιπτώσεις παραγραφής;»

14 Οι ως άνω αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως κατέληξαν στην έκδοση της αποφάσεως της 29ης Ιανουαρίου 2009, C-278/07 έως C-280/07, Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb (Συλλογή 2009, σ. I-457), με την οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι:

«1) Η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού […], εφαρμόζεται σε διοικητικά μέτρα όπως αυτό της αναζητήσεως μιας αχρεωστήτως καταβληθείσας σε εξαγωγέα επιστροφής κατά την εξαγωγή λόγω παρατυπιών που διέπραξε ο εξαγωγέας αυτός.

2) Υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στις υποθέσεις της κύριας δίκης, η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95:

— εφαρμόζεται σε παρατυπίες που διαπράχθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού αυτού και

— αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία διαπράξεως της επίμαχης παρατυπίας.

3) Οι μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής που τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να εφαρμόζουν δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 μπορούν να προκύπτουν από διατάξεις του κοινού δικαίου προγενέστερες της ημερομηνίας εκδόσεως του κανονισμού αυτού.»

Οι εξελίξεις που μεσολάβησαν στο πλαίσιο των διαφορών των κυρίων δικών και τα προδικαστικά ερωτήματα στο πλαίσιο των υπό κρίση υποθέσεων

15 Με απόφαση της 7ης Ιουλίου 2009, το Bundesfinanzhof αναίρεσε την απόφαση του Finanzgericht Hamburg της 21ης Απριλίου 2005 και του παρέπεμψε τις υποθέσεις, εκτιμώντας ότι το δικαίωμα ανακτήσεως δεν είχε παραγραφεί καθό μέτρο το άρθρο 195 του BGB ήταν εφικτό και έπρεπε να εφαρμοστεί «κατ' αναλογία» μέχρι τα τέλη του έτους 2001. Το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία των προσφευγουσών των κυρίων δικών, σύμφωνα με την οποία, αν επρόκειτο να εφαρμοστεί «κατ' αναλογία» προθεσμία παραγραφής, η προθεσμία αυτή θα έπρεπε να είναι η εφαρμοστέα σε φορολογικά θέματα δεκαετής προθεσμία και όχι η προβλεπόμενη από τον BGB τριακονταετής παραγραφή.

16 Όσον αφορά της ως άνω απόφαση του Bundesfinanzhof, το Finanzgericht Hambourg υπογραμμίζει τα ακόλουθα:

«Το Bundesfinanzhof έκρινε ότι το άρθρο 195 του BGB, ως είχε κατά τα τέλη του 2001 (στο εξής: προϊσχύσαν άρθρο 195 του BGB), πρέπει να τύχει κατ' αναλογίαν εφαρμογής. Δεν υπεισήλθε στην εξέταση του ζητήματος αν παραβιάζεται η αρχή της ασφαλείας δικαίου στην περίπτωση αξιώσεως ανακτήσεως επιστροφής κατά την εξαγωγή μετά από ένα χρονικό διάστημα 30 ετών από της χορηγήσεώς της. Αν συνέβαινε αυτό τότε το Bundesfinanzhof θα μπορούσε να συντμήσει, στο πλαίσιο της αναγνωριζόμενης σε αυτό έκτακτης αρμοδιότητας να διαπλάθει νομολογιακώς το δίκαιο σε κατ' ιδίαν περιπτώσεις, μια υπερβολικά μεγάλη προθεσμία του εθνικού δικαίου στο εύλογο μέτρο κατά τρόπο συνάδοντα προς το σύνταγμα και το κοινοτικό

δίκαιο. Έκρινε ότι παρήλκε η εξέταση και η οριστική απόφανση επί του ζητήματος αν, κατά την άσκηση μιας τέτοιας κατ' εξαίρεση αρμοδιότητας, η προβλεπόμενη στο προϊσχύσαν άρθρο 195 του BGB προθεσμία έπρεπε να συντμηθεί ή τουλάχιστον αν, εφαρμόζοντας την ως άνω διάταξη κατ' αναλογία, έπρεπε να ορίσει μικρότερη προθεσμία σύμφωνα με την αρχή της ασφαλείας δικαίου ή την αρχή της δικαιικής ειρήνης για την παραγραφή του δικαιώματος ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθείσας λόγω παρατυπιών επιστροφής κατά την εξαγωγή. Συγκεκριμένα, ένας τέτοιος χρόνος παραγραφής δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι τόσο σύντομος ώστε η αξίωση του καθού περί ανακτήσεως να έχει παραγραφεί κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλόμενης διοικητικής αποφάσεως.»

17 Επισυνάπτοντας συναφώς τη θέση της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston όπως αυτή διατυπώνεται με τις προτάσεις της επί της προπαρατεθείσας υποθέσεως Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, αφενός, η «κατ' αναλογία» εφαρμογή ενός κανόνα περί παραγραφής αντλούμενου από τον BGB επί των αξιώσεων ανακτήσεως επιστροφών κατά την εξαγωγή είναι ασύμβατη προς την αρχή της ασφαλείας δικαίου και, αφετέρου, η εφαρμογή τριακονταετούς προθεσμίας παραγραφής σε παρόμοια διαφορά αντιτίθεται προς την αρχή της αναλογικότητας καθό μέτρο δεν είναι εύλογες τέτοιου είδους προθεσμίες.

18 Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο δεν συμμερίζεται την εκ μέρους του Bundesfinanzhof ερμηνεία της προπαρατεθείσας αποφάσεως Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb, την οποία εξέδωσε το Δικαστήριο μετά την εκ μέρους του τελευταίου υποβολή αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Συγκεκριμένα, το Bundesfinanzhof συνήγαγε από την ως άνω απόφαση ότι το Δικαστήριο, τηρώντας «εύγλωττη σιωπή» επί του ζητήματος αν η τυχόν «κατ' αναλογία» εφαρμογή επί της διαφοράς περί ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθεισών επιστροφών ενός κανόνα του αστικού δικαίου εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, έκανε κατ' αρχήν δεκτή, χωρίς μάλιστα να προβάλει οποιαδήποτε ένσταση, υπό το φως των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της αναλογικότητας, την κατ' αυτόν τον τρόπο εφαρμογή ενός κανόνα τριακονταετούς παραγραφής. Κατά την κρίση του Finanzgericht, ουδείς λόγος συνέτρεχε το Δικαστήριο

να εξετάσει ή να επιληφθεί των πτυχών αυτών με την προδικαστική απόφασή του καθόσον το Bundesfinanzhof δεν του υπέβαλε συναφώς κάποιο σαφές ερώτημα.

19 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά επίσης ότι:

«Με την προπαρατεθείσα απόφασή του της 7ης Ιουλίου 2009, [το Bundesfinanzhof] έκρινε ότι διαθέτει έκτακτη αρμοδιότητα η οποία του παρέχει την οιονεί νομοθετική εξουσία να μειώνει, μέσω της νομολογιακής διαπλάσεως του δικαίου, την τριακονταετή παραγραφή κατ' εύλογο μέτρο. Ποια είναι η ακριβής διάρκεια της ισχύουσας στη Γερμανία παραγραφής, σύμφωνα με την κατ' αναλογία εφαρμογή του προϊσχύσαντος άρθρου 195 του BGB, δεν είναι επί του παρόντος γνωστό, καθόσον είναι αδύνατο να διαπιστωθεί ή να προβλεφθεί αν και, ενδεχομένως, σε ποια έκταση το Bundesfinanzhof θα κάνει στο μέλλον χρήση της έκτακτης αυτής αρμοδιότητας. Το μόνο βέβαιο, βάσει της νομολογίας αυτής, είναι ότι ο χρόνος παραγραφής τού κατ' αναλογία εφαρμοζόμενου προϊσχύσαντος άρθρου 195 του BGB είναι τουλάχιστον έξι και, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, τριάντα έτη. Σύμφωνα με την ως άνω νομολογία, ο ισχύων στη Γερμανία χρόνος παραγραφής, βάσει του άρθρου 195 BGB το οποίο εφαρμόζεται κατ' αναλογίαν και, ενδεχομένως, τροποποιείται μέσω νομολογιακής διαπλάσεως του δικαίου, τοποθετείται κάπου ενδιάμεσα εντός του ως άνω εύρους των εικοσιτεσσάρων ετών.»

20 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Finanzgericht Hamburg ανέστειλε τη διαδικασία προκειμένου να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Αντιβαίνει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου που ισχύει στο κοινοτικό δίκαιο τυχόν κατ' αναλογία εφαρμογή της διατάξεως του άρθρου 195 του BGB [γερμανικού αστικού κώδικα] περί παραγραφής, ως είχε κατά τα τέλη του 2001, επί αξιώσεως ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή;

2) Αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας που ισχύει στο κοινοτικό δίκαιο η εφαρμογή της τριακονταετούς παραγραφής του άρθρου 195 BGB στην περίπτωση αιτήματος ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο δεύτερο ερώτημα: αντιβαίνει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου που ισχύει στο κοινοτικό δίκαιο η εφαρμογή μεγαλύτερου χρόνου παραγραφής που προβλέπει η εθνική νομοθεσία, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95, τον οποίον καθορίζουν κατά περίπτωση τα δικαστήρια στο πλαίσιο της αναγνωριζόμενης σε αυτά έκτακτης αρμοδιότητας να διαπλάθουν νομολογιακώς το δίκαιο;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

21 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν προσκρούει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου, στο πλαίσιο της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως όπως αυτή ορίζεται με τον κανονισμό 2988/95, το να υφίσταται, στην περίπτωση αξιώσεως ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή, η δυνατότητα μιας «κατ' αναλογία» εφαρμογής «μεγαλύτερης», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του ως άνω κανονισμού, εθνικής προθεσμίας παραγραφής, προκύπτουσας από εθνική διάταξη του κοινού δικαίου.

22 Διαπιστώνεται προκαταρκτικώς, όπως υπογράμμισε και το αιτούν δικαστήριο, ότι, στο πλαίσιο του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-278/07 έως C-280/07, το Δικαστήριο ερωτήθηκε, κατ' ουσίαν, αν τυχόν «μεγαλύτερη», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, εθνική προθεσμία παραγραφής ήταν δυνατό να προκύπτει από γενική διάταξη του κοινού δικαίου προγενέστερη του ως άνω κανονισμού. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν είχε ερωτηθεί ρητώς επί του αποτελούντος το αντικείμενο του υπό κρίση προδικαστικού ερωτήματος, το οποίο αφορά τις λεπτομέρειες εφαρμογής μιας τέτοιας διατάξεως, ήτοι της «κατ' αναλογία» εφαρμογής μιας διατάξεως του κοινού δικαίου επί συγκεκριμένης διαφοράς σχετικά με την ανάκτηση επιστροφών κατά την εξαγωγή, εφαρμογής η οποία δεν είναι προϊόν της βουλήσεως του εθνικού νομοθέτη αλλά δικαστικής αποφάνσεως.

23 Υπό περιστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, στο πλαίσιο των οποίων οι προσαπτόμενες στους επιχειρηματίες παρατυπίες διαπράχθηκαν το 1993 υπό το κράτος εθνικού κανόνα τριακονταετούς παραγραφής, ήταν πιθανό τυχόν αγωγή των εθνικών αρχών με αντικείμενο την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθέντων λόγω παρομοίων παρατυπιών ποσών να παραγραφεί, λόγω αδυναμίας αναστολής του χρόνου παραγραφής, κατά τη διάρκεια του έτους 1997, κατ' εφαρμογήν του προβλεπόμενου στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 κανόνα περί τετραετούς παραγραφής υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι το κράτος μέλος όπου διεπράχθησαν οι παρατυπίες δεν έκανε χρήση της ευχέρειας που του παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., σκέψεις 36 και 38).

24 Εκδίδοντας, βεβαίως, τον κανονισμό 2988/95, ειδικότερα δε το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, αυτού, ο νομοθέτης της Ενώσεως θέλησε να εγκαθιδρύσει γενικό κανόνα παραγραφής εφαρμοστέο επί του θέματος προκειμένου, αφενός, να οριστεί ελάχιστη προθεσμία ισχύουσα σε όλα τα κράτη μέλη και, αφετέρου, να αποκλειστεί η δυνατότητα ανακτήσεως αχρεωστήτως καταβληθέντων από τον προϋπολογισμό της Ενώσεως ποσών μετά την παρέλευση τετραετίας από τη διάπραξη της αφορώσας τις επίδικες πληρωμές παρατυπίας (προπαρατεθείσα απόφαση Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., σκέψη 27).

25 Πάντως, καθό μέτρο ο νομοθέτης της Ενώσεως προέβλεψε ρητώς ότι τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόζουν μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής από την ελάχιστη τετραετή προθεσμία, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι πρόθεση του εν λόγω νομοθέτη δεν ήταν η ενοποίηση των εφαρμοστέων επί του θέματος προθεσμιών και ότι, ως εκ τούτου, η έναρξη ισχύος του κανονισμού 2988/95 δεν μπορούσε να έχει ως συνέπεια την υποχρέωση των κρατών μελών να συντμήσουν στα τέσσερα έτη τις προθεσμίες παραγραφής τις οποίες είχαν εφαρμόσει στο παρελθόν ελλείψει προϊσχυόντων επί του θέματος κανόνων του δικαίου της Ενώσεως.

26 Στο πλαίσιο της προβλεπόμενης το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δυνατότητας, τα κράτη μέλη διατηρούν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον καθορισμό μεγαλύτερων προθεσμιών παραγραφής τις οποίες προτίθενται να εφαρμόσουν σε περιπτώσεις παρατυπιών θιγουσών τα οικονομικά συμφέροντα της Ενώσεως (απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-131/10, Corman, Συλλογή 2010, σ. I-14199, σκέψη 54).

27 Πράγματι, ο κανονισμός 2988/95 δεν προβλέπει κανένα μηχανισμό πληροφορήσεως ή γνωστοποιήσεως σχετικά με την εκ μέρους των κρατών μελών χρήση της ευχέρειας να προβλέπουν μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού αυτού. Ως εκ τούτου, δεν προβλέφθηκε κανενός είδους έλεγχος σε επίπεδο Ενώσεως όσον αφορά τόσο τις αποκλίνουσες προθεσμίες παραγραφής που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη δυνάμει της διατάξεως αυτής όσο και τους τομείς στους οποίους τα κράτη αυτά αποφάσισαν να εφαρμόζουν τις εν λόγω προθεσμίες (προπαρατεθείσες αποφάσεις Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., σκέψη 45, και Corman, σκέψη 55).

28 Όπως διευκρινίζει το ίδιο το αιτούν δικαστήριο, στο πλαίσιο των υποθέσεων των κυρίων δικών, τα γερμανικά δικαστήρια εξακολουθούσαν να εφαρμόζουν, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2988/95, την προκύπτουσα από το άρθρο 195 του BGB τριακονταετή προθεσμία παραγραφής επί των αγωγών με αντικείμενο την ανάκτηση αχρεωστήτως εισπραχθεισών από τους επιχειρηματίες επιστροφών.

29 Συναφώς, απαντώντας επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος το οποίο υπέβαλε το Bundesfinanzhof στο πλαίσιο των προπαρατεθεισών υποθέσεων C-278/07 έως C-280/07 ότι οι μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής τις οποίες τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να εφαρμόζουν δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 μπορούν να προκύπτουν από διατάξεις του κοινού δικαίου προγενέστερες της ημερομηνίας εκδόσεως του ως άνω κανονισμού, το Δικαστήριο παρέσχε προς το αιτούν δικαστήριο τη ρητή αλλ' απόλυτη διαβεβαίωση ότι τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόζουν τέτοιες μεγαλύτερες προθεσμίες διά της εφαρμογής, μέσω της νομολογίας, διατάξεως γενικής ισχύος προβλέπουσας προθεσμία παραγραφής πέραν των τεσσάρων ετών στον τομέα της ανακτήσεως των αχρεωστήτως εισπραχθέντων πλεονεκτημάτων, πρακτική την οποία τα γερμανικά δικαστήρια χαρακτηρίζουν ως «κατ' αναλογία» εφαρμογή.

30 Παρόμοια πρακτική είναι, κατ' αρχήν, επιτρεπτή υπό το πρίσμα του δικαίου της Ενώσεως και, ειδικότερα, του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., σκέψη 47). Τούτου δοθέντος, πρέπει ακόμα με τη σχετική πρακτική να τηρούνται οι γενικές αρχές του ως άνω δικαίου μεταξύ των οποίων καταλέγεται η αρχή της ασφαλείας δικαίου (βλ., συναφώς, απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2010, C-367/09, SGS Belgium κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-10761, σκέψη 40).

31 Επί της συγκεκριμένης πτυχής, οι προσφεύγουσες των κυρίων δικών υποστηρίζουν μεταξύ άλλων ότι, μετά την έναρξη ισχύος εντός της γερμανικής έννομης τάξεως του προβλεπόμενου στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 γενικού κανόνα παραγραφής και του αμέσου αποτελέσματός του, ως μέσου θεραπείας της ελλείψεως ειδικού κανόνα επί του θέματος εντός της εν λόγω έννομης τάξεως, οι εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν πλέον λόγο και αδυνατούσαν του λοιπού, ελλείψει εθνικής νομοθετικής διατάξεως επιβάλλουσας την υποχρέωσή τους να ενεργούν τοιουτοτρόπως, να συνεχίσουν να εφαρμόζουν «κατ' αναλογία» γενικό κανόνα παραγραφής, προκύπτοντα από τον BGB για τον κολασμό «παρατυπίας» κατά την έννοια του οικείου κανονισμού.

32 Υπογραμμίζεται συναφώς ότι, στο πλαίσιο του κολασμού παρατυπίας προσβάλλουσας τα οικονομικά συμφέροντα της Ενώσεως και επαγόμενης διοικητικό μέτρο όπως η υποχρέωση του επιχειρηματία να αποδώσει αχρεωστήτως καταβληθείσες επιστροφές, η αρχή της ασφαλείας δικαίου απαιτεί μεταξύ άλλων η κατάσταση του ως άνω επιχειρηματία, λαμβανομένων υπόψη των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών του έναντι της εθνικής αρχής, να μην μπορεί να τίθεται επ' αόριστον εν αμφιβόλω (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, C-472/08, Alstom Power Hydro, Συλλογή 2010, σ. I-623, σκέψη 16) και ότι, συνακόλουθα, όσον αφορά τον κολασμό μιας τέτοιας παρατυπίας, πρέπει να εφαρμόζεται προθεσμία παραγραφής, η οποία, προς εκπλήρωση της συνιστάμενης στο να κατοχυρώνεται η ασφάλεια δικαίου αποστολής της, πρέπει να ορίζεται εκ των προτέρων (βλ. αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 19, και της 11ης Ιουλίου 2002, C-62/00, Marks & Spencer, Συλλογή 2002, σ. I-6325, σκέψη 39). Κατόπιν τούτου, οποιαδήποτε «κατ' αναλογία» εφαρμογή μιας προθεσμίας παραγραφής πρέπει να είναι επαρκώς προβλέψιμη για τον ιδιώτη (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 24ης Μαρτίου 2009, C-445/06, Danske Slagterier, Συλλογή 2009, σ. I-2119, σκέψη 34).

33 Ασφαλώς, είναι ευχερέστερο για τον επιχειρηματία αυτόν να υπολογίζει την εφαρμοστέα επί του κολασμού παρατυπίας την οποία ο ίδιος διέπραξε προθεσμία παραγραφής όταν η προθεσμία αυτή και η εφαρμογή της στον τομέα στον οποίο εμπίπτει η ως άνω παρατυπία ορίζονται από τον εθνικό νομοθέτη με διάταξη εφαρμοστέα επί τούτου στο συγκεκριμένο τομέα. Εντούτοις, όταν, όπως συμβαίνει προφανώς με τις υποθέσεις των κυρίων δικών, ο εθνικός νομοθέτης δεν θέσπισε επί τούτου διάταξη εφαρμοστέα σε τομέα όπως αυτός της ανακτήσεως των αχρεωστήτως εισπραχθεισών επιστροφών κατά την εξαγωγή σε βάρος του προϋπολογισμού της Ενώσεως, δεν προσκρούει, κατ' αρχήν, στην αρχή της ασφαλείας δικαίου οι διοικητικές και δικαστικές αρχές να εξακολουθούν, σύμφωνα με προγενέστερη νομολογιακή πρακτική, γνωστή στον ενδιαφερόμενο επιχειρηματία, να εφαρμόζουν «κατ' αναλογία» προθεσμία παραγραφής γενικής ισχύος, προβλεπόμενη σε διάταξη του αστικού δικαίου, υπερβαίνουσα την προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 τετραετή προθεσμία.

34 Πάντως, μια τέτοια εφαρμογή τηρεί την αρχή της ασφαλείας δικαίου μόνον αν είναι απόρροια μιας επαρκώς προβλέψιμης νομολογιακής πρακτικής. Συναφώς, αρκεί η υπόμνηση ότι δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να διαπιστώσει, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, το αν υφίσταται ή όχι παρόμοια νομολογιακή πρακτική.

35 Υπό το φως των προηγηθεισών σκέψεων, υπό περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών, δεν προσκρούει κατ' αρχήν στην αρχή της ασφαλείας δικαίου, στο πλαίσιο της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως, όπως η προστασία αυτή ορίζεται με τον κανονισμό 2988/95, και κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 3, του ως άνω κανονισμού, το να εφαρμόζουν «κατ' αναλογία» οι εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια κράτους μέλους, επί διαφοράς σχετικά με την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή, προθεσμία παραγραφής προκύπτουσα από εθνική διάταξη του κοινού δικαίου, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η ως άνω απορρέουσα από νομολογιακή πρακτική εφαρμογή υπήρξε επαρκώς προβλέψιμη, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

36 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, στο πλαίσιο της εκ μέρους των κρατών μελών χρήσεως της ευχέρειας που τους παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, η εφαρμογή τριακονταετούς προθεσμίας παραγραφής επί διαφοράς σχετικής με την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθεισών επιστροφών.

37 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 26 και 30 της παρούσας αποφάσεως, καίτοι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δυνατότητας, τα κράτη μέλη διατηρούν ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τον

καθορισμό μεγαλύτερων προθεσμιών παραγραφής τις οποίες προτίθενται να εφαρμόσουν σε περίπτωση παρατυπίας θίγουσας τα οικονομικά συμφέροντα της Ενώσεως, πάντως, τα κράτη αυτά οφείλουν να τηρούν τις γενικές αρχές της Ενώσεως, ειδικότερα δε της αρχής της αναλογικότητας.

38 Υπό την έννοια αυτή, στην περίπτωση «μεγαλύτερης», κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, εθνικής προθεσμίας παραγραφής, δεν πρέπει, μεταξύ άλλων, να βαίνει προδήλως πέραν του αναγκαίου μέτρου για την επίτευξη του στόχου της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως (βλ., συναφώς, απόφαση της 17ης Μαρτίου 2011, C-221/09, AJD Tuna Ltd., Συλλογή 2010, σ. I-1655, σκέψη 79 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

39 Επισημαίνεται συναφώς ότι οι μεγαλύτερες προθεσμίες παραγραφής τις οποίες τα κράτη μέλη δύνανται υπό την έννοια αυτή να εφαρμόζουν βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 διαφέρουν κατά πολύ από ένα κράτος μέλος σε άλλο, δοθέντος ότι τούτο εξαρτάται ευρέως από τις νομικές παραδόσεις των οικείων κρατών καθώς και από το πώς αντιλαμβάνονται στις αντίστοιχες έννομες τάξεις τους την έννοια του αναγκαίου και ικανού για μια επιδεικνύουσα επιμέλεια διοίκηση χρονικού διαστήματος προς κολασμό των παρατυπιών που έχουν διαπραχθεί σε βάρος των δημόσιων αρχών και των εθνικών προϋπολογισμών.

40 Εξάλλου, το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από την ως άνω διάταξη ευχέρειας, ένα κράτος μέλος επιβάλλει βραχύτερες προθεσμίες παραγραφής από τις ισχύουσες σε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να σημαίνει ότι οι προθεσμίες αυτές είναι δυσανάλογες (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-141/07, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2008, σ. I-6935, σκέψη 51, και της 25ης Φεβρουαρίου 2010, C-562/08, Müller Fleisch, Συλλογή 2010, σ. I-1391, σκέψη 45).

41 Επιβάλλεται επίσης η επισήμανση ότι δεν αποκλείεται κανόνας τριακονταετούς παραγραφής, προκύπτων από διάταξη του αστικού δικαίου, να παρίσταται ενδεχομένως αναγκαίος και αναλογικός, ιδίως στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ φυσικών προσώπων, υπό το πρίσμα του επιδιωκόμενου με τον ως άνω κανόνα και οριζόμενου από τον εθνικό νομοθέτη στόχου.

42 Η εκτίμηση ενός τέτοιου κανόνα παραγραφής υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας διαφέρει, πάντως, όταν ο κανόνας αυτός χρησιμοποιείται κατ' «αναλογία» προς επιδίωξη στόχου διαφορετικού από εκείνον ο οποίος πρυτάνευσε για τη θέσπισή του από τον εθνικό νομοθέτη, εν προκειμένω δε, στις υποθέσεις των κυρίων δικών, προς επιδίωξη στόχου οριζόμενου από τον νομοθέτη της Ενώσεως.

43 Επί της συγκεκριμένης πτυχής, υπό το φως του στόχου της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως, για τον οποίο στόχο ο νομοθέτης της Ενώσεως έκρινε ότι διάρκεια παραγραφής τεσσάρων ετών, μάλιστα δε και τριών ετών, ήταν ήδη αφεαυτής επαρκής ώστε να επιτρέπει στις εθνικές αρχές να κολάζουν παρατυπία θίγουσα τα ως άνω οικονομικά συμφέροντα και δυνάμενη να καταλήξει στη θέσπιση μέτρου όπως η ανάκτηση αχρεωστήτως χορηγηθέντος πλεονεκτήματος, προφανώς η χορήγηση στις οικείες αρχές χρονικού διαστήματος τριάντα ετών βαίνει πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για μια επιδεικνύουσα επιμέλεια διοίκηση.

44 Πράγματι, επισημαίνεται ότι η οικεία διοίκηση υπέχει γενική υποχρέωση να επιδεικνύει επιμέλεια κατά τον έλεγχο της κανονικής καταβολής των πληρωμών που διενεργεί η ίδια και βαρύνουν τον προϋπολογισμό της Ενώσεως, δοθέντος ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν την υποχρέωση να επιδεικνύουν εν γένει επιμέλεια κατά το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΕΕ, υποχρέωση η οποία συνεπάγεται ότι καλούνται να λαμβάνουν αμελλητί μέτρα προς αποκατάσταση των πλημμελειών (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 2001, C-277/98, Γαλλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-8453, σκέψη 40).

45 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το να παρέχεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να χορηγούν στην οικεία διοίκηση τόσο μακρό χρονικό διάστημα προκειμένου αυτή να ενεργήσει όσο προβλέπει ο κανόνας της τριακονταετούς παραγραφής θα μπορούσε, κατά κάποιον τρόπο, να ενθαρρύνει τυχόν απραξία των εθνικών αρχών σχετικά με τον κολασμό των κατά την έννοια του άρθρου 1, του κανονισμού 2988/95 «παρατυπιών», ενώ αφήνουν τους επιχειρηματίες έκθετους, αφενός, σε μακρά περίοδο ανασφαλείας δικαίου και, αφετέρου, στον κίνδυνο να μην είναι πλέον σε θέση να προσκομίσουν την απόδειξη της κανονικότητας των επίδικων συναλλαγών μετά την παρέλευση μιας τέτοιας χρονικής περιόδου.

46 Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται να υπογραμμιστεί ότι, αν τετραετής προθεσμία παραγραφής, όπως η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95, παραστεί ενδεχομένως, κατά τις εθνικές αρχές, ως υπερβολικά βραχεία για να τους επιτρέψει τον κολασμό των παρατυπιών οι οποίες εμφανίζουν ορισμένη πολυπλοκότητα, ο εθνικός νομοθέτης διαθέτει πάντοτε την ευχέρεια, στο πλαίσιο της προβλεπομένης στην παράγραφο 3 του εν λόγω άρθρου δυνατότητας, να θεσπίσει κανόνα μεγαλύτερης παραγραφής, προσαρμοσμένο στη συγκεκριμένη μορφή παρατυπιών.

47 Λαμβάνοντας υπόψη τις προηγηθείσες σκέψεις, επιβάλλεται στο δεύτερο ερώτημα να δοθεί η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών, προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, στο πλαίσιο της εκ μέρους των κρατών μελών χρήσεως της ευχέρειας που τους παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, η εφαρμογή προθεσμίας τριακονταετούς παραγραφής επί της αφορώσας την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθεισών επιστροφών διαφοράς.

Επί του τρίτου ερωτήματος

48 Με το τρίτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, σε περίπτωση κατά την οποία η εφαρμογή ενός κανόνα τριακονταετούς παραγραφής για τον κολασμό «παρατυπίας» κατά την έννοια του άρθρου 1 του κανονισμού 2988/95

αποδεικνυόταν δυσανάλογη υπό το φως του στόχου της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως, αν προσκρούει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου η δυνατότητα ενός εθνικού δικαστηρίου να αποφασίσει τον περιορισμό της εκτάσεως εφαρμογής ενός τέτοιου κανόνα τριακονταετούς παραγραφής, εν προκειμένω μέχρι τα δέκα έτη, αντί της εφαρμογής του κανόνα της τετραετούς παραγραφής την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95.

49 Δεν αποκλείεται, υπό το κράτος καταστάσεως στο πλαίσιο της οποίας τα εθνικά δικαστήρια δεν διαθέτουν κανέναν άλλο εφαρμοστέο κανόνα παραγραφής, να τείνουν να ερμηνεύουν κανόνα τριακονταετούς παραγραφής υπό την έννοια της μειώσεώς της προς ικανοποίηση των επιταγών του δικαίου της Ενώσεως.

50 Εντούτοις, υπό το κράτος καταστάσεως όπως αυτή στο πλαίσιο των υποθέσεων των κυρίων δικών, καταστάσεως η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 2988/95, διαπιστώνεται ότι, εν πάση περιπτώσει, ελλείψει νομίμως εφαρμοστέας εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως προβλέπουσας μεγαλύτερη προθεσμία παραγραφής, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/95 προβλέπει τετραετή προθεσμία παραγραφής και εξακολουθεί να έχει άμεση εφαρμογή εντός των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένου του τομέα των επιστροφών κατά την εξαγωγή των γεωργικών προϊόντων (βλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, C-278/02, Handlbauer, Συλλογή 2004, σ. I-6171, σκέψη 35).

51 Έτσι, υπό περιστάσεις κατά τις οποίες η εφαρμογή προθεσμίας παραγραφής του κοινού δικαίου επί της αφορώσας την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθεισών επιστροφών διαφοράς πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 2988/95 αποδεικνύεται δυσανάλογη υπό το πρίσμα του στόχου της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως, ο κανόνας αυτός δεν πρέπει να εφαρμόζεται, ενώ η γενική προθεσμία παραγραφής την οποία προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 εφαρμόζεται, όπως προκύπτει από τη σκέψη 34 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb κ.λπ., καθό μέτρο διέπει και τις διαπραχθείσες πριν από την έναρξη ισχύος του

οικείου κανονισμού παρατυπίες και αρχίζει να τρέχει από την ημερομηνία της διαπράξεως της επίδικης παρατυπίας.

52 Πράγματι, σε παρόμοια κατάσταση, αν επρόκειτο να επιτραπεί σε εθνικό δικαστήριο, στο πλαίσιο του κανονισμού 2988/95, να μειώσει συγκεκριμένη προθεσμία παραγραφής, η οποία ετύγχανε εφαρμογής, προκειμένου να φθάσει σε επίπεδο ικανό να κατοχυρώνει την αρχή της αναλογικότητας, τη στιγμή μάλιστα κατά την οποία διαθέτει εν πάση περιπτώσει κανόνα παραγραφής αντλούμενο από το δίκαιο της Ενώσεως και έχοντα άμεση εφαρμογή εντός της εθνικής έννομης τάξεώς του, τούτο θα ερχόταν ακόμη και σε αντίθεση προς τις αρχές, σύμφωνα με τις οποίες, αφενός, μια προθεσμία παραγραφής πρέπει να καθορίζεται εκ των προτέρων προς εκπλήρωση της αποστολής της να κατοχυρώνει την ασφάλεια δικαίου (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 19, και Marks & Spencer, σκέψη 39) και, αφετέρου, οποιαδήποτε «κατ' αναλογία» εφαρμογή προθεσμίας παραγραφής πρέπει να είναι αρκούντως προβλέψιμη για τον ιδιώτη (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Danske Slagterier, σκέψη 34).

53 Πάντως, σε παρόμοια κατάσταση ο εθνικός νομοθέτης διαθέτει πάντοτε την ευχέρεια, όπως υπενθυμίζεται στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στο άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 δυνατότητας, να θεσπίσει κανόνα μεγαλύτερης προθεσμίας παραγραφής.

54 Λαμβάνοντας υπόψη τις προηγηθείσες σκέψεις, στο τρίτο ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών, προσκρούει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου η τυχόν «μεγαλύτερη» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 προθεσμία παραγραφής να δύναται να προκύπτει από προθεσμία παραγραφής του κοινού δικαίου, η οποία συντμήθηκε από τον δικαστή, ώστε να συνάδει κατά την εφαρμογή της προς την αρχή της αναλογικότητας, καθόσον, εν πάση περιπτώσει, υπό παρόμοιες περιστάσεις πρέπει να εφαρμόζεται η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 τετραετής προθεσμία παραγραφής.

Επί των δικαστικών εξόδων

55 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους των κυρίων δικών τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πέραν των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Υπό περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών, δεν προσκρούει κατ' αρχήν στην αρχή της ασφαλείας δικαίου, στο πλαίσιο της προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ενώσεως, όπως η προστασία αυτή ορίζεται με τον κανονισμό (ΕΚ, Ευρατόμ) 2988/95 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, και κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 3, του ως άνω κανονισμού, το να εφαρμόζουν «κατ' αναλογία» οι εθνικές αρχές και τα εθνικά δικαστήρια κράτους μέλους, επί διαφοράς σχετικά με την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθείσας επιστροφής κατά την εξαγωγή, προθεσμία παραγραφής προκύπτουσα από εθνική διάταξη του κοινού δικαίου, υπό την προϋπόθεση, πάντως, ότι η ως άνω απορρέουσα από νομολογιακή πρακτική εφαρμογή υπήρξε επαρκώς προβλέψιμη, όπερ εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

2) Υπό περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών, προσκρούει στην αρχή της αναλογικότητας, στο πλαίσιο της εκ μέρους των κρατών μελών χρήσεως της ευχέρειας που τους παρέχει το άρθρο 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95, η εφαρμογή προθεσμίας τριακονταετούς παραγραφής επί της αφορώσας την ανάκτηση των αχρεωστήτως εισπραχθεισών επιστροφών διαφοράς.

3) Υπό περιστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών, προσκρούει στην αρχή της ασφαλείας δικαίου η τυχόν «μεγαλύτερη» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/95 προθεσμία παραγραφής να δύναται να προκύπτει από προθεσμία παραγραφής του κοινού δικαίου, η οποία συντμήθηκε από τον δικαστή, ώστε να συνάδει κατά την εφαρμογή της προς την αρχή της αναλογικότητας, καθόσον, εν πάση περιπτώσει, υπό παρόμοιες περιστάσεις πρέπει να εφαρμόζεται η προβλεπόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2988/95 τετραετής προθεσμία παραγραφής.

(υπογραφές)